

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Зуєвої Олександри Валерівни
на тему: «Оцінювання фінансового потенціалу банку», представлену
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

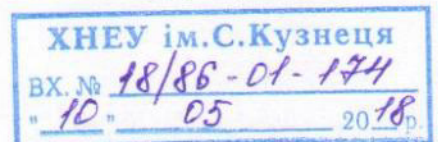
Актуальність теми дисертації.

Одним із основних чинників розвитку та стабільного функціонування економіки є ефективна робота банківської системи, яка в свою чергу залежить від узгодженої та продуктивної діяльності, як Національного банку, так і окремих банківських установ. У сучасних умовах підвищених ризиків та зниження довіри до банківської системи перед банками стоїть важливе завдання щодо забезпечення виваженості та обґрунтованості прийняття управлінських рішень. Зважаючи на це, пошук нових підходів до оцінювання можливостей та перспектив діяльності банків, що повною мірою відображений у дисертаційній роботі на тему «Оцінювання фінансового потенціалу банків» Зуєвої О.В., є актуальним науковим завданням.

Дисертаційна робота здобувача виконана згідно з планами науково-дослідних робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, у яких знайшли відображення результати наукових досліджень автора підчас виконання тем: «Вдосконалення системи управління діяльністю банку на основі використання інноваційних методів і технологій» (номер державної реєстрації 0113U008070), «Оптимізація методів і технологій управління грошовими потоками в системі фінансового менеджменту» (номер державної реєстрації 0115U001571).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації і винесені на захист, є обґрунтованими. Вони ґрунтуються на

поглибленому вивченні та узагальненні значного обсягу наукових джерел з теорії потенціалу в економіці, з проблем оцінювання різних видів потенціалу банків як у вітчизняній, так і в зарубіжній практиці. Здобувачем чітко і коректно визначено мету, сформульовано завдання, предмет та об'єкт дослідження.

У вирішенні поставлених у дисертації завдань О.В. Зуєвою використано широке коло сучасних методів дослідження: аналізу та наукового абстрагування, морфологічного та контент-аналізу, логічного узагальнення, класифікації та шкалювання, економіко-математичного моделювання. Особливої уваги заслуговує запропонований автором методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу банку, який інтегрує усі наукові здобутки отримані в дисертаційній роботі і використання якого в практичній діяльності банківських установ може суттєво підвищити рівень обґрунтованості прийняття управлінських рішень.

Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист.

Основні результати дослідження оприлюднено автором на восьми профільних міжнародних наукових та науково-практичних конференціях у м. Харків, м. Дніпропетровськ (Дніпро), м. Київ, м. Тонтон (Taunton), м. Лісабон (Lisbon).

У першому розділі роботи дисертантом здійснено глибокий аналіз теоретичних підходів до визначення сутності понять «потенціал», «фінансовий потенціал», «потенціал банку» (с. 27-38) та за його результатами сформовано уточнену дефініцію поняття «фінансовий потенціал банку» (с. 38), перевагою якого є урахування виділених в процесі аналізу характерних рис фінансового потенціалу банку, а також відображення його ключових складових. Окрім того в першому розділі дисертації здобувачем узагальнено види фінансового потенціалу банку (табл. 1.7, с. 42), на основі чого визначено його структуру (рис. 1.2, с. 45) та

виділено складові елементи фінансового потенціалу банку відповідно до фінансової звітності (табл. 1.8, с. 51), визначено співвідношення фінансового потенціалу з іншими видами в структурі економічного потенціалу банку (рис. 1.3, с. 54). Заслугують на увагу положення щодо узагальнення функцій (рис. 1.4, с. 60) та принципів формування і реалізації фінансового потенціалу банку (табл. 1.10, с. 65-66). Зазначені положення дозволили автору визначити етапи (рис. 1.5, с. 67) та сформувати теоретичні засади оцінювання фінансового потенціалу банку.

Другий розділ присвячено аналізу факторів формування та реалізації потенціалу в банках, а також методичним підходам до його оцінювання. Здобувачем виділено показники, що визначають спрямованість діяльності банку за складовими фінансового потенціалу (табл. 2.1, с. 73), на основі яких проведено кластерний аналіз і визначено групи банків подібні за структурою діяльності (табл. 2.4, с. 78-79). Автором виявлено, що ключовим напрямом спрямованості діяльності банків України є кредитування юридичних осіб.

У роботі проведено ґрунтовний аналіз керованих факторів формування фінансового потенціалу банку. Дисертантом виділено основні фактори та показники для їх оцінювання (табл. 2.8, с. 88). На основі зазначених показників здобувачем сформовано інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку (с. 93), виявлено та проаналізовано його зв'язок із показниками реалізації фінансового потенціалу банку за основними напрямками діяльності (с. 94-95). Заслугують на увагу високі значення кореляції зазначеного показника із питомою вагою активів та зобов'язань банку, залучених та розміщених на ринку банківських послуг України (с. 95).

Вагоме місце у роботі відводиться аналізу методичних підходів до оцінювання потенціалу у вітчизняній та зарубіжній практиці, зокрема різних видів потенціалу банку (с. 97-107). Автором узагальнено та визначено (табл. 2.10, с. 107-108), що найбільш доцільними до використання в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку є методи граничного аналізу, що

також відповідає дефініції фінансового потенціалу банку уточненої здобувачем в першому розділі роботи.

Третій розділ роботи присвячений формуванню методичного забезпечення оцінювання фінансового потенціалу банку.

Науковий та практичний інтерес має сформований автором інструментарій оцінювання складових фінансового потенціалу банку – меж залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками діяльності (с. 121-130). Результати оцінювання основних складових фінансового потенціалу банку дозволяють проаналізувати ступінь його реалізації і спрямувати управлінські зусилля на зростання показників діяльності до рівня потенційно можливих. З практичної точки зору, зважаючи на вимоги законодавства щодо підвищення капіталізації банків, цікавим є аналіз впливу збільшення обсягів регулятивного капіталу на фінансовий потенціал банку (табл. 3.8, с. 131).

Дисертантом представлено методичний підхід до визначення пріоритетів реалізації фінансового потенціалу банку на основі оцінювання основних джерел залучення та напрямів розміщення фінансових ресурсів за характеристиками дохідності (витратності), строковості та ризикованості (рис. 3.2, с. 142). Перевагою запропонованого підходу є те, що його використання дозволить визначити джерела залучення та напрями розміщення фінансових ресурсів банком відповідно до мети його діяльності і, відповідно, підвищити обґрунтованість прийняття управлінських рішень.

Науковою новизною характеризується представлений автором методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу банку (рис. 3.5, с. 154), який узагальнює наукові здобутки отримані в дисертаційній роботі та дозволяє визначити межі залучення, розміщення та відтворення фінансових ресурсів банком в абсолютному вимірі, зважаючи на поточні умови його діяльності. Результати реалізації методичного підходу дозволяють отримати чітке розуміння цільових обсягів залучення та розміщення грошових коштів

банком для досягнення його мети з точки зору дохідності, ліквідності та рівня ризику діяльності.

Практичне значення запропонованих методичних підходів до визначення пріоритетів реалізації та до оцінювання фінансового потенціалу банку підтверджується впровадженням в діяльність ПАТ «ЗЛАТОБАНК».

Позитивною рисою роботи є логічна узгодженість розділів та підрозділів, а також математична доведеність отриманих результатів.

Підтверджую наукову новизну положень, висновків, рекомендацій, що містяться у дисертаційній роботі, а саме:

удосконалено:

методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу банку, відмінністю якого є визначення обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів в абсолютному вимірі для досягнення конкретної мети банку: максимізації доходу, оптимізації ліквідності, мінімізації ризику або збалансованого досягнення усіх трьох цілей, із використанням оптимізаційної задачі, яка враховує стохастичні межі можливостей банку до залучення та розміщення фінансових ресурсів, розраховані у порівнянні із результатами діяльності банків з подібними характеристиками, пріоритетами реалізації фінансового потенціалу та обсягами попиту і пропозиції фінансових ресурсів на ринку банківських послуг (с. 154);

методичний підхід до визначення пріоритетів реалізації фінансового потенціалу банку, відмінністю якого є врахування характеристик дохідності (для напрямів розміщення коштів) або витратності (для напрямів залучення коштів), строковості та ризикованості з використанням розробленої п'ятибальної шкали оцінювання напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів, що дає змогу сформулювати пріоритети реалізації фінансового потенціалу як в аналітичному аспекті: за цілями максимізації доходу, оптимізації ліквідності або мінімізації ризиків, так і в синтетичному аспекті – для збалансованого досягнення усіх трьох цілей (с. 142);

інструментарій оцінювання складових фінансового потенціалу банку на основі стохастичних функціональних моделей меж частки ринку банку за основними напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів, відмінність якого полягає у визначенні максимально можливих обсягів залучення та розміщення ресурсів з урахуванням сукупності керованих факторів формування фінансового потенціалу банку, рівня його капіталізації та обсягу пропозиції і попиту на ринку банківських ресурсів (с.121-130);

дістали подальшого розвитку:

теоретичні засади оцінювання фінансового потенціалу банку через уточнення поняття «фінансовий потенціал банку», яке, на відміну від попередніх, враховує взаємозалежність процесів залучення, розміщення та відтворення фінансових ресурсів; обґрунтування його функцій, доповнення класифікації видів за класифікаційною ознакою «функціональна спрямованість потенціалу», формування структури фінансового потенціалу, відмінність якої полягає у відображенні взаємозв'язку видів фінансового потенціалу у трьох вимірах, що забезпечує комплексність процесу його оцінювання (с. 38-60);

систематизація складу керованих факторів формування фінансового потенціалу банку за рахунок їх структуризації за відповідними показниками діяльності, що на відміну від попередніх досліджень доведено через виявлений тісний взаємозв'язок інтегральної оцінки факторів із показниками реалізації фінансового потенціалу за основними напрямками діяльності, та дозволяє оцінити положення банку серед інших банків із подібними характеристиками діяльності та визначити потенційну частку ринку банківських послуг, яку він може зайняти (с. 88);

спрямованість діяльності банків, яка на відміну від наявних розробок визначає особливості формування фінансового потенціалу та враховує структуру балансу банку і дає змогу виявити пріоритетні напрями фінансової діяльності: кредитування юридичних осіб, залучення коштів від фізичних

осіб на вимогу, залучення коштів інших банків, інвестиції в цінні папери, кредитування фізичних осіб (с. 71-81).

Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості, що підтверджується узагальненням значної кількості праць вітчизняних та зарубіжних науковців, обробленням значного обсягу статистичної інформації, високими значеннями показників якості математичних моделей, достатньою апробацією та впровадженням у діяльність банківських установ.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

За результатами наукового дослідження опубліковано 17 наукових робіт загальним обсягом 6,72 ум.-друк, арк., з яких особисто автору належить 5,12 ум.-друк, арк. (у списку публікацій, виконаних у співавторстві і поданому в авторефераті, представлено особистий внесок здобувача), в тому числі 1 підрозділ монографії, 8 статей у наукових фахових виданнях, із них 7 у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, 8 тез доповідей на конференціях.

Основний зміст дисертації повністю відображений в авторефераті.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики.

Дисертаційна робота Зуєвої О.В. є вагомим внеском у розвиток теорії і практики оцінювання потенціалу банківських установ. Наукова цінність результатів дослідження полягає у розробці теоретичних засад та методичних підходів до оцінювання фінансового потенціалу банку, що ґрунтується на використанні системного підходу та широкому спектрі математичних методів; удосконаленні теоретичних аспектів оцінювання фінансового потенціалу банків, врахуванні особливостей діяльності банків в Україні та виділені груп банків відповідно до спрямованості їх діяльності, на відміну від прийнятої Національним банком України класифікації за обсягом активів та видом власності.

Практична важливість результатів дослідження полягає у можливості їх практичного використання банками України.

Наукові результати дисертаційної роботи знайшли практичне застосування у діяльності ПАТ «СХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ БАНК «ГРАНТ» та ПАТ «ЗЛАТОБАНК», зокрема використано такі розробки дисертанта: інтегральний показник умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку, який дозволяє визначити можливості до залучення та розміщення ресурсів в порівнянні із іншими банками зі схожою спрямованістю діяльності; сукупність показників, що дозволяють оцінити окремі складові фінансового потенціалу; методичний підхід до визначення пріоритетів реалізації фінансового потенціалу банку зважаючи на мету банку та методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку, що підтверджується відповідними довідками, а також у навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при підготовці студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» при викладанні навчальної дисципліни «Аналіз банківської діяльності».

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логіку викладу матеріалів, можна зробити декілька зауважень і звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи Зуєвої О.В., які полягають у наступному:

1. Доцільним було б розширення обґрунтування вибору показників діяльності банку, що визначають його спрямованість за складовими фінансового потенціалу, на основі яких проведено кластерний аналіз. Не достатньо аргументовано включення показника розміру регулятивного капіталу (табл. 2.1, с. 73) та його вплив на функціональну спрямованість діяльності, зважаючи на те, що в подальшому даний показник було виключено з аналізу.

2. Не зменшуючи значимості високих рівнів кореляції інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу із часткою, яку банк займає на ринку банківських послуг, невизначеним залишилось питання достатності показників виділених в табл. 2.8 (с. 88) для характеристики керованих факторів формування фінансового потенціалу.

3. Для побудови моделей стохастичних меж складових фінансового потенціалу банку в якості факторів здобувачем обрано інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу та показник питомої ваги регулятивного капіталу банку відносно даного показника в банківській системі (с. 114). Обґрунтування вибору саме цих двох показників потребує розширення та уточнення.

4. В підрозділі 3.1 автором представлено інструментарій оцінювання складових фінансового потенціалу банку (с. 121-130), при цьому доцільним було б розкрити наявність (або відсутність) тенденцій до зміни отриманих залежностей, обґрунтувати стійкість отриманих моделей в умовах реформування банківської системи та змін вимог до діяльності банків в Україні.

5. В основу методичного підходу до оцінювання пріоритетів напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів автором покладено п'ятибальну шкалу оцінювання (табл. 3.10, с. 137; табл. 3.11 с. 140). Дискусійним залишається питання меж інтервалів зазначеної шкали, зважаючи на динамічні зміни економічного середовища, а також можливість її використання для банків із фінансовою діяльністю не спрямованою на кредитування юридичних осіб.

6. В роботі не знайшло відображення питання розмежування джерел залучення та напрямів розміщення фінансових ресурсів за видами валют і, відповідно, вплив коливань валютного курсу на фінансовий потенціал банку.

Вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи Зуєвої О.В.

Відповідність роботи вимогам до кандидатських дисертацій.

Дисертаційна робота Зуєвої О.В. «Оцінювання фінансового потенціалу банку» є завершеною кваліфікаційною науковою роботою, яка присвячена вирішенню актуальної наукової та практичної проблеми оцінювання фінансового потенціалу банків України. Автореферат дисертації відображає усі положення, що виносяться на захист.

Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки обґрунтовані та підтверджуються результатами спостережень.

Наукові результати проведених досліджень опубліковані у підрозділі монографії та фахових виданнях (вісім публікацій).

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Зуєвої Олександри Валерівни на тему «Оцінювання фінансового потенціалу банку» відповідає п. п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доцент кафедри економіки,
менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнського національного
технічного університету
кандидат економічних наук, доцент

О. М. Гуцалюк

**Підпис к.е.н., доцента Гуцалюка О.М.
засвідчую:**

перший проректор
Центральноукраїнського національного
технічного університету
кандидат технічних наук, професор

В. М. Кропівний